

ACCOUNTING OF CRYPTO ASSETS WITHIN THE SCOPE OF FINANCIAL REPORTING STANDARD FOR LARGE AND MEDIUM-SIZED BUSINESSES 14 INTANGIBLE ASSETS STANDARD

KRİPTO VARLIKLARIN BOBİ FRS 14 MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR STANDARDI KAPSAMINDA MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

Yusuf Cahit ÇUKACI¹, İdris CANPOLAT²

ÖZ: Teknoloji büyük bir hızla değişmekte ve dönüşmekte, teknolojinin etkilemediği alan neredeyse bulunmamaktadır. Kripto varlıklar da teknolojinin bu hızlı gelişiminden büyük oranda etkilenmiş ve kripto varlıkların ilk ortaya çıktığı 2008 yılından itibaren bu varlıkların gelişiminde çok hızlı bir biçimde değişim ve dönüşüm yaşanmıştır. İşletmelerin kripto varlıklara ilgi duymaları ve bu varlıklardan kâr elde etmek istemeleri neticesinde kripto varlıkların nasıl muhasebeleştirileceği konusu gündeme gelmiştir. Dolayısıyla işletmelerin finansal tablolarının gerçeği yansıtması açısından bu varlıkların değerlendirilmesi ve finansal tablolarda nasıl sınıflandırılması gerektiğinin belirlenmesi önem arz etmektedir. Bu çalışmanın amacı, kripto varlıkların muhasebeleştirilmesini BOBİ FRS 14 Maddi Olmayan Duran Varlıklar Standardı kapsamında gerçekleştirmektir. Bu bağlamda, 19.03.2024 tarihinde KGK tarafından yayımlanan bildiri esas alınmış ve muhasebeleştirme işlemi bu esaslar doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, kripto varlıkların muhasebeleştirilmesine ilişkin örnek bir uygulama yapılmıştır. Uygulama kapsamında, işletmenin satın aldığı kripto varlıkların işletmenin aktifine kayıt edildiği tarihten, satıldığı tarihe kadar geçen süreçte yapılması gereken muhasebe kayıtlarına yer verilmiştir. Kripto varlıkların özellikleri dikkate alındığında, bu varlıkların maddi olmayan duran varlıklar hesap grubunda raporlanmalarının finansal tabloların gerçeği doğru ve dürüst bir biçimde yansıtması açısından önemli olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler : *Blockzincir Teknolojisi, Kripto Varlıklar, Maddi Olmayan Duran Varlıklar*

ABSTRACT: Technology is altering and turning into at a rapid pace, and there is some no area affected by technology. Crypto assets have also been hugely affected by this rapid development of technology, and there has been a very rapid change and transformation in the development of these assets since 2008, when crypto assets first emerged. As businesses are interested in crypto assets and want to make a profit from these assets, the issue of how to account for crypto assets has come to the fore. Hence, it is vital to evaluate these assets and pinpoint how they should be classified in the financial statements in order for the financial statements of businesses to reflect reality. The aim of this study is to realize the accounting of crypto assets within the domain of the Financial Reporting Standard for Large and Medium-Sized Enterprises 14 Intangible Assets Standard. In this context, the declaration published by the Public Oversight Authority on 19.03.2024 was taken as basis and the accounting process was performed in line with these principles. In the study, an example application was made regarding the accounting of crypto assets. Within the domain of the application, the accounting records that must be made in the period from the date the crypto assets purchased by the business are recorded to the assets of the business until the date they are sold are included. Given the characteristics of crypto assets, it can be said that reporting these assets in the intangible assets account group is critical in terms of financial statements reflecting reality accurately and honestly. **Keywords:** *Blockchain Technology, Crypto Assets, Intangible Assets.*

EXTENDED SUMMARY

1 Prof. Dr., İnönü Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü yusuf.cukaci@inonu.edu.tr <https://orcid.org/0000-0003-0174-0329>

2 Serbest Muhasebeci Mali Müşavir, İnönü Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Doktora öğrencisi idris.canpolat2323@gmail.com <https://orcid.org/0009-0000-4265-5660>

Research Problem

The aim of this survey is to ensure the accounting of crypto assets within the scope of Financial Reporting for Large and Medium-Sized Businesses 14 Intangible Assets Standard. In this context, the declaration published by the Public Oversight Accounting and Auditing Standards Board on 19.03.2024 was taken as basis and the accounting process was applied according to these principles.

Research Questions

How are crypto assets accounted for under the Financial Reporting Standard For Large And Medium-Sized Businesses?

Literature Review

In study, Serçemeli (2018) maintain that countries should form committees on the research of crypto assets, the whole world should make common definitions for these new assets, and universally recognize international crypto currency standards should be established and implemented for the accounting and taxation of these currencies. Morkunas et al., (2019) outlined how Blokzincir technology works and what different Blokzincirs are. They also discussed how Blokzincir technology affects businesses, business models and the values created by businesses. In their survey, Özkul and Baş (2020) discussed the general features of cryptocurrencies based on Blokzincir technology, their difference from fiat money, and their mining dimension. It has been stated that the buying and selling transactions of cryptocurrencies in Turkey, their ownership, presentation in financial statements, taxation of income and many other issues need legal regulations. Deran et al., (2021) concluded in their study that the integration of Blokzincir technology into the accounting information system does not yet seem probable because of the benefit-cost analysis. They also concluded that it produce supplementary audit risks within the domain of the accuracy of transactions and information technology infrastructure during the audit process. Deseblin et al., (2021) stated in their survey that the employ of Blokzincir technology in the future of accounting and auditing brings up three important issues and these issues are; They emphasized the transformation of accounting techniques, the basic developments in accounting and auditing, and the work, skills and training of auditors.

Methodology

In this research, crypto assets were accounted for in line with the principles in the declaration published by the Public Oversight Accounting and Auditing Standards Board.

Results and Conclusions

Nowadays, when we reside in the age of digitalization, there is a alteration and transformation in practicaly every area. This transformation give rise to the evolution of technology and the replacement of traditional methods with new services. Technological change has enabled the exchange of money and similar commodities. In this context, paper money used as a medium of exchange has been replaced by electronic money and even virtual money. Cryptocurrencies emerged in 2008 as a product of this change and transformation and have managed to develop very rapidly and survive until today. It seems that we will witness the development of crypto assets and the emergence of new crypto assets in the coming years. With the advancement of crypto assets in the free market, the problem of how to account for these assets also arises. Crypto assets; It is classified as cash and cash equivalents, liquid assets, marketable securities, stocks and intangible assets. In order to eliminate these differences, the draft declaration published by the KGK shared the opinion that crypto assets should be classified in the intangible assets group. In this study, accounting for crypto assets was made within the framework of Financial Reporting Standards for Large and Medium-Sized Businesses 14 Intangible Assets Standard, with reference to the declaration published by the KGK, and an example application was included. In the sample application, crypto assets were shown in the digital assets sub-account in the other intangible assets account, and an attempt was made to develop a sample application by opening separate sub-accounts for asset items. As a result, the subject of how crypto assets should be made up for, which previously had no legal regulation, has become clear with the declaration published by the POA. Based on this declaration, it is possible to say that crypto assets purchased by businesses should be classified in the intangible assets account group and their place in the financial statements prepared by businesses has become clear. Consequently, it is simply that it is an accounting that is more appropriate to the dynamic structure of the balance sheet.

1. GİRİŞ

Son yılların önemli gelişmelerinden biri olan kripto varlıklar, uluslararası alanda faaliyet gösteren işletmelerin iş yaşamlarının ayrılmaz bir parçası olmuştur. Finansal tablolarda işletmeye ait finansal nitelikli bilgilerin açıklanması ve göstergelerin sunulmasına yönelik muhasebe politikaları geliştirmesi gereken işletmelerin yanı sıra, kripto varlıklarla işlem yapmak isteyen işletmeler, bu alanda geliştirilen pratik yorumlara ve bilimsel gelişmelere oldukça ilgi duymaya başlamışlardır. İşletmeler sadece kripto varlıklara ilgi duymakla kalmamış aynı zamanda bu gelişen teknolojiye yararlanmanın yollarını da aramışlardır (Morozova vd., 2020:2197).

Küresel ekonomi dijitalleşmiş bir ekonomiye doğru geçiş yapmakta, birçok sektörde yeni internet hizmetleri ortaya çıkmakta ve bu sektörlerin başında ise finans sektörü gelmektedir. Finans sektöründe özellikle Bitcoin gibi kripto varlıklar oldukça ilgi görmeye başlamıştır. Bazı uzmanlar, kripto varlıkların günlük ödeme için uygun olmadığı ve yasal ödeme aracının yerini alma ihtimalinin düşük olduğu görüşünü savunmaktadır. Bunun nedeni ise, kripto varlıkların fiyatlarının çok değişken olması, herhangi bir yasa koyucu tarafından denetlenmemesi ve elde edilmesinin çok fazla elektrik tüketimine yol açmasıdır. Ancak kripto varlıkların fiyat hareketlerine karşı aşırı duyarlı olması, herhangi bir yasal altyapısının olmaması ve karmaşık matematiksel şifreler içermesinden dolayı elde edilmesinin oldukça zor olması, dezavantajlı yönünü oluştursa da bu varlıklar günümüz teknolojisinin önemli yeniliklerinden olmuş ve insanların ilgisini çekmeyi başarmışlardır (Fujiki, 2024:2241).

Kripto varlıkların dayandığı veri tabanı blokzincir teknolojisidir. Blokzincir, verileri içeren blokları kronolojik sırayla birbirine bağlayan bir zincir veri sistemidir. Blokzincir, çözülmesi çok zor karmaşık matematiksel şifreleri içeren kriptografik temeli kullanarak verilerin gizliliğini sağlamakta, ağ içerisinde yer alan bütün blokların yetkilerini ortak bir protokol haline dönüştürmekte ve bu yetkileri tek bir merkezde toplamayarak, sistemi daha güvenilir kılmak adına merkezi olmayan bir sistem oluşturmaktadır (Liu vd., 2023:1). Blokzincir üzerinde yapılan bir işlem onaylanmadan ve deftere eklenmeden önce, işlemin ağ üzerinde kayıtlı bulunan tüm kullanıcılar tarafından doğrulanması gerekmektedir. Blokzincir teknolojisi, işlem yapan tarafların herhangi bir aracıya ihtiyaç duymadan, zaman damgası kullanarak yapılan işlemi değiştirmeyi imkansız hale getirmekte ve böylece varlıkların alıcı ve satıcı arasında el değiştirmesine imkan tanıyan dijital bir veri tabanı olma özelliğine sahip olmaktadır (Morkunas vd., 2019:296).

Bu çalışmanın amacı, KGK tarafından yayımlanan bildiri çerçevesinde kripto varlıkların BOBİ FRS 14 Maddi Olmayan Duran Varlıklar Standardı kapsamında muhasebeleştirilmesini gerçekleştirmektir. Çalışmanın ilk kısmında kripto varlıkların dayanağını oluşturan blokzincir teknolojisi açıklanmış, ikinci kısmında kripto varlıklar hakkında detaylı bilgiler verilmiş, üçüncü kısmında BOBİ FRS 14 Maddi Olmayan Duran Varlıklar Standardı anlatılmış ve çalışmanın son kısmında ise, kripto varlıkların muhasebeleştirilmesine ilişkin örnek bir uygulamaya yer verilmiştir.

2. BLOKZİNCİR (BLOKCHAIN) TEKNOLOJİSİ

Blokzincir teknolojisi, kronolojik bir sistem içerisinde meydana gelen işlemleri düzenleyen, işlemlerin kamuya açık bir biçimde kaydını tutan ve tutulan bu kayıtları kullanmayı mümkün hale getiren bir teknolojidir. Blokzincir, kullanıcıların merkezileşmeyen ağına dayanmaktadır. Blokzincir ağı, herkesin ihtiyaç duyduğu işlemleri okuyabildiği, yazabildiği ve ağ içerisinde gerçekleştirilen işlemlerin değiştirilmesinin imkansız olduğu büyük bir veri tabanı olma niteliğine sahiptir (Desplebin vd., 2021:744-745).

Blokzincir teknolojisi, internetin icadından bu yana ortaya çıkan en büyük yeniliklerden birisi olarak gösterilmekte, kullanım alanı oldukça çeşitli olmakla beraber; finans, lojistik, enerji, sağlık gibi birçok alanı kapsamaktadır. Bu teknoloji, taraflar arasında işlem yapmayı sağlayan üçüncü tarafı, örneğin para transferine aracılık eden bankayı, tamamen devre dışı bırakmakta, yapılan işlemlerin güvenliğini ise matematik kurallarına dayanarak ve bilgisayar algoritmalarını kullanarak sağlamaktadır. Dağıtılmış defter teknolojisine (Distributed Ledger Technology) dayanan blokzincir üzerinde herhangi bir değişiklik yapılamamakta, merkezileşmemiş yapısıyla işlemler sistem içerisinde bulunan kullanıcılar tarafından yapılmakta ve şifrelenmiş veriler oluşturularak takip edilmektedir. Blokzincir verileri, anlaşmaları, süreçleri ve olayları güvenli ve değişmez bir biçimde kayıt altına almakta, gerçekleştirilen tüm işlemler bir bütün içerisinde ve gizli bir şekilde korunmakta ve saklanmaktadır (Dilek ve Doğan, 2023:73).

Blokzincir teknolojisinin temelini oluşturan dağıtık defter yapısı ile çift taraflı kayıt yöntemi, yerini üç taraflı kayıt yöntemine bırakmaktadır. Bu yöntem ticari işlemler sonucu ortaya çıkan finansal nitelikli bilgilerin kayıtlanması ve raporlanması bakımından radikal bir dönüşüm meydana getirmektedir. Ayrıca Luca Pacioli'den günümüze kadar geçen süreçte finansal nitelikli işlemlerin muhasebeleştirilmesi konusunda meydana gelmiş en önemli yeniliklerden biridir (Deran vd., 2021:1216).

Blokzincir teknolojisi, birbirine bağlı bloklardan oluşan bir zincire benzetilebilir. Burada yer alan blokların temel görevi varlıkların teyit edilmesi ve varlıkların değişiminin doğrulanması, bilgilerinin kaydedilmesidir. Varlığı doğrulanan ve değişimi onaylanan temel varlıklar arasında Bitcoin, Ethereum gibi kripto paralar gösterilebilir. Ancak blok zincirlerine salt bu yönden bakmak, doğru bir bakış açısı olmayacaktır. Birden fazla varlık, bu varlıklar arasında yer alabilir. Taşınmaz tapu kayıtları, sözleşmeler, telif hakları, patentler ve insanların vasiyetleri gibi çok çeşitli unsurlar bu varlıklara örnek verilebilir. Burada blok zincirlerinin işlevi bir nevi noterlerin yaptıkları işlere benzetilebilir. Böyle bir sistemde noterlere ihtiyaç duyulmamakta, noter tarafından yapılan işlemleri blok zincirleri bütünüyle şeffaf, herkese açık ve değiştirilemez bir şekilde yapmaktadır. Yine bu işlemlerin kim tarafından yapıldığı bilinmemekte, bu işlemler tamamen anonim bir şekilde yürütülmektedir (Serçemeli, 2018:42).

Blok zinciri teknolojisi sadece kripto varlıkların dayandığı bir veri ağı sistemini oluşturmaz aynı zamanda sistem üzerinde taraflar arasında anlaşma şartlarını otomatik olarak yerine getirebilen kendiliğinden uygulamalı kodlar bütünü olan akıllı sözleşmelerinde dayandığı alt yapıyı oluşturmaktadır. İlk akıllı sözleşme terimi 1990'lı yıllarda ortaya çıkmıştır. Terim ilk olarak otomatlar ile kıyaslanmıştır. Otomatlarda, kullanıcı istediği bir ürünü seçip ürün için gerekli nakit tutarını sisteme girdiğinde otomat, ürünü otomatik olarak kullanıcıya verebilmektedir. Akıllı sözleşmeler de, belirli standartlar kapsamında direktifleri yerine getirebilen işlemleri otomatik bir biçimde yapabilen uygulamalardır. Akıllı sözleşmeler, geleneksel sözleşmelerden oldukça farklılık göstermekte ve önceden belirlenmiş kodlar bütününe içeren unsurları kapsamaktadır. Nihayetinde akıllı bir sözleşme öncesinde tanımlandığı gibi hareket etmekte, belirli kalıpları bulunmakta ve bu kod kalıplarının dışına çıkamamaktadır (Özkul ve Alkan, 2020:220).

2.1. Blokzincir Teknolojisinin Temel Özellikleri

Blokzincir teknolojinin temel özellikleri arasında; merkezi olmama, güvenilirlik ve değişmezlik, şeffaflık ve inkar edilemezlik ve anonim olma yer almaktadır. Bu özellikler aşağıdaki gibi açıklanmaktadır (Shen vd., 2022:495):

2.1.1. Merkezi Olmama

Blokzincirin merkezi bir kuruma bağlı olmaması ve herhangi bir otorite tarafından denetlenmemesi nedeniyle isteyen herkesin uygun yazılımları indirip zincirde saklanan bilgileri inceleyebilmesine ve analiz etmesine fırsat vermektedir. Yeni hizmetlerden; bilgi depolama, değer aktarımı veya sosyal ve ekonomik faaliyetlerin koordinasyonu gibi eylemleri gerçekleştirmek için doğrudan blokzincir teknolojisi kullanılabilir. Blokzincirin merkezi olmayan yapısı ve herhangi bir düzenleyici otorite tarafından denetiminin ve kontrolünün olmaması aynı zamanda onun bir anlamda yasal olmamasına sebep olmakta, mevcut kurallardan ve yasal düzenlemelerden yoksun olmasına yol açmakta ve en nihayetinde yasa dışı faaliyetler için fırsatlar yaratmasına neden olmaktadır (Shen vd., 2022:495).

2.1.2. Güvenilirlik ve Değişmezlik

Blokzincirin güvenilirliği, kapatılmasının veya silinmesinin neredeyse imkansız olmasından ileri gelmektedir. Blokzincirin muhtemel hata ve hileye karşı dayanıklı teknik özelliklerine bağlı olarak, bir bilginin blokzincire yazılmasının ardından bu bilgiyi blok zincirinden silmek ya da geri almak oldukça zor olmaktadır. Blokzincirin sahip olduğu özellikleri onun güvenilirliğini ve değişmezliğini pekiştirirken, diğer taraftan altyapısının güncellenmesini de güçleştirmektedir (Shen vd., 2022:495).

2.1.3. Şeffaflık ve İnkare Edilemezlik

Eşler, herhangi bir merkezi bulunmayan veri paylaşımı yapılmasına olanak sağlayan birbirine eşlenen aygıtlar topluluğu olarak ifade edilmektedir. Başka bir ifadeyle eşler, bilgisayar sistemleri ve

internete bağlanan bütün cihazları içermektedir. Eşler arası ağlar ise, bilgisayar donanımlarının uçtan uca paylaşımını ifade etmektedir. Eşler Arası Ağlar (Peer to Peer), paylaşıma kattığı hız, güvenilirlik ve sağladığı yarar açısından oldukça faydalı bir protokoldür (Güney ve Şavlı, 2023:16).

Eşler arası ağlar (peer to peer), blok zincirindeki verilerin açıklığını sağlamaktadır. Bazı özel şifrelenmiş bilgiler dışında, blokzincirindeki katılımcılar, hesabın dâhil olduğu işlemler hakkındaki bilgilere ve akıllı sözleşmelerle etkileşim kayıtlarıyla birlikte kamuya açık erişime sahip olmaktadır. Verilerin inkâr edilmemesini sağlamak için dijital imzalar delil olarak kullanılabilir. Bir blokzincir ağında, kullanıcı ister bir mesaj yayımlıyor olsun ister mesajın gerçekliğini doğruluyor olsun, blokzincir mesajın bütünlüğünü ve kaynağın gerçekliğini inkâr edilemeyecek bir şekilde doğrulamaktadır. Blokzincir şeffaflık ve inkâr edilemezlik, güvenilirlik ve değişmezlik özelliklerine sahip olmasından dolayı, bu dijital ağ üzerinde gerçekleştirilen işlemlerin silinmesi mümkün değildir. Ancak blokzincir üzerinde yapılan işleminin hiçbir şekilde değiştirilmemesi aynı zamanda kötü amaçla kullanılacak bilgilerin her zaman blokzincirinde saklanacağı riskini beraberinde getirmekte ve bu bilgilerin toplumsal yapıya zarar verebileceği kaygısını ortaya çıkarmaktadır (Shen vd., 2022:495).

2.1.4. Anonim Olma

Asimetrik kriptografi ve dijital imzalar sayesinde kullanıcılar blokzincir ağında anonim bir kimlikle aktif olmakta, bu da toplum içerisinde hata ve hile yapma potansiyeline sahip bazı kuruluşların blokzinciri yasa dışı sosyal faaliyetler ve ekonomik işlemler için kullanmasına neden olmaktadır. Bazı blokzincirler, ağ içerisinde yer alan işlem bilgilerini gizlemek için bilgi kanıtlarını sıfırlama ve halka imzalar gibi gelişmiş şifreleme teknikleri kullanarak kullanıcıların gerçek kimliğini gizlemektedir. Gizleme ve anonimlik teknikleri yaygın olarak kullanıldığında, blokzincir ağlarının düzenlenme zorluğu daha da artacaktır (Shen vd., 2022:495).

3. KRİPTO VARLIKLAR

Kripto varlıkların temelini teşkil eden kriptografi, çözülmesi oldukça zor karmaşık matematiksel şifreler içeren ve bir bilginin arzu edilmeyen kişilerce anlaşılması güç duruma getirilmesinde kullanılan sistemlerin tamamıdır. Kriptografi; gizlilik, bütünlük, kimlik kontrolü, inkâr edilemezlik gibi bilginin güvenilir duruma getirilmesine olanak sağlayan matematiksel yöntemlerdir. Kriptografik bir sistem içerisinde kripto varlıkların üretilmesi, transfer edilmesi, saklanması gibi tüm işlemler kriptografik yöntem olarak adlandırılan matematiksel yöntemler tarafından gerçekleştirilmektedir (Gül, 2019:446).

Kripto varlıklar kriptografi ve dağıtık defter teknolojisindeki gelişmelerle olanaklı hale getirilen dijital değer temsilidir. Kripto varlıklar kendi hesap birimlerinde belirtilmekte ve aracıya ihtiyaç duymadan eşler arası transfer edilebilmektedir (Deran vd., 2021:1223). Yeni bir varlık sınıfı olarak ortaya çıkan kripto varlıklar; maliyetlerin azaltılması, verimlilik kazanımları, kalite iyileştirmeleri ve

finansal hizmetlerin şeffaflığı dahil, birçok konuda finans sektörüne fayda sağlaması beklenen dijital değerler olarak açıklanabilir (Ferreira ve Sandner, 2021:2).

3.1. Kripto Paralar

Kripto para terimi, 2008 yılında Bitcoin'in ortaya çıkmasıyla birlikte toplumda konuşulmaya başlamıştır. Satoshi Nakamoto adındaki bir kişi veya kişiler tarafından yayımlanan makalede ilk defa kripto para adından bahsedilmiştir. Bu makalede ayrıca eşler arası dijital iletişim altyapısı aracılığıyla birbirine bağlanan insanlardan oluşan bir ağın dijital tokenler çıkarmasını ve bunları kendi aralarında aktarırken kriptografi yoluyla süreci güvence altına almasını sağlamayı amaçlayan bir sistemin varlığı ifade edilmiştir (Pernice ve Scott, 2021:2).

Kripto para birimleri, temeli kriptografiye dayanan blokzincir sistemi içerisinde oluşturulan, fiziksel nitelikleri olmayan, belirli bir merkezi bulunmayan, belirli bir otorite tarafından kontrol edilmeyen ve denetlenmeyen, alıcı ve satıcı arasında maliyeti nispeten düşük, hızlı ve güvenli bir para transferini mümkün kılan elektronik ortamda işlem gören sanal para birimlerini ifade etmektedir (Özkul ve Baş, 2020:60). Tanımdan da anlaşılacağı üzere kripto paralar yalnızca alıcı ve satıcı arasındaki bir işleme dayanmakta, üçüncü bir taraf bulunmamaktadır.

2024 yılı temmuz ayı itibarıyla piyasada dolaşımda olan 9.993 adet kripto para birimi bulunmaktadır (Coinmarketcap, 2024). Bu para birimlerinin en önemlileri arasında Bitcoin ve Ethereum gibi sanal paralar gösterilebilir. Bitcoin ve Ethereum gibi kripto paralar, medyanın, finans sektörünün, akademisyenlerin, politika yapıcıların ve tüketicilerin büyük ilgisini çekmektedir. Özellikle bu kripto paralar, ekonomik gerekçe olsun veya olmasın, teknolojiye veya yeni uygulamalara ilgisi olan bireylere çekici gelebilmektedir. Bireyler açısından bakıldığında kripto paraların çekici gelmesinin çeşitli nedenleri bulunmaktadır. Bu nedenler aşağıdaki gibi açıklanabilir (Stix, 2021:65-66):

- Kağıt paraya alternatif bir değişim aracı olarak görülmesi,
- Üçüncü bir taraf olmadan para transferini gerçekleştirebilmesi,
- Sermaye kazancı potansiyeli olabilen bir varlık olarak görülmesi,
- İşlem maliyetlerinin çok düşük bir oranda gerçekleşmesi,
- Merkezinin bulunmamasından kaynaklı yasa dışı faaliyetlere izin vermesi.

3.2. Kripto Tokenler

Token, bir coinin sistemini kullanarak oluşturulan varlık veya varlığı temsil eden, elinde bulundurana bir takım haklar sağlayan dijital değerlerdir. Tokenler, kripto para dışında herhangi bir varlığı temsil eden, sahibine yönetime katılma hakkı, oy kullanma hakkı, rüşhan hakkı gibi haklar veren kripto varlıklar olarak açıklanabilir (Çokmutlu ve Kılıç, 2022:24).

Farklı türde tokenler binlerce yıldır dünya üzerinde var olmakta, toplumların kültürel ve bilişsel yönleri tarafından şekillendirilmektedir. Tokenler muhtemelen MÖ 9.000 ila 3.500 yılları arasında tahıl ekimi sırasında ortaya çıkmış ve çiftlik ürünlerini temsil etmiştir. Zamanla, fiziksel tokenler yerini dijital olanlara bıraktı ve sonunda kripto tokenler ortaya çıktı ve gerçek dünyadaki nesnelerin blokzincir gibi dağıtılmış defter teknolojileri üzerinde dijital olarak temsil edilmesine olanak tanıdı (Schwiderowski vd., 2024:319).

3.2.1. Token Türleri

Token türleri; varlığa dayalı tokenler, hizmet tokenleri ve menkul kıymet tokenleri olmak üzere üç sınıfa ayrılabilir.

3.2.1.1. Varlığa Dayalı Tokenler

Varlığa dayalı tokenler, fiziksel niteliği bulunan altın veya petrol gibi kıymetli madenlerin sahipliğini temsil eden ve değeri bu fiziksel varlıklara bağlı olarak tespit edilen tokenlerdir (Yüksel, 2020:438). Başka bir deyişle varlığa dayalı tokenler, sahibine temel varlık üzerinde hak verebilir. Bu tokenler, temel varlıkların mülkiyetini, fiziksel olarak hareket ettirmeden aktarmak için kullanılabilir. Bunlar, dayanak varlığın minimum maliyetle işlem görmesini sağlayan araçlar olarak ifade edilebilir (Baur, 2024).

3.2.1.2. Hizmet Tokenleri

Hizmet tokenleri, belirli bir ürün ve hizmete erişim hakkı sağlamak veya belirli ürün ve hizmetleri satın almak için blokzincir ağının kullanıldığı ve genellikle yalnızca tokenin geliştiricileri tarafından sunulan platformda kullanılabilen varlıklar olarak ifade edilmektedir. Ülkemizde spor kulüplerinin taraftarlarına; takımının maçlarına katılma, takımın formasını alma ve takımı tarafından sağlanan diğer hizmetleri edinme gibi hakları sağlayan “fan tokenleri” hizmet tokenlerine örnek olarak verilebilir (Özkul, 2022:60).

3.2.1.3. Menkul Kıymet Tokenleri

Menkul kıymet tokenleri, sahibine gelecekteki kârlarından veya net varlıklarından kalan faize bağlı olarak nakit para alma hakkı veren dijital varlık sınıfı olarak ifade edilebilir. Bu tür haklar isteğe bağlı veya zorunlu olabilir ve alınacak kararları etkileyebilecek oy haklarını temsil edebilirler. Bu tür durumlarda nakit veya başka bir finansal varlığa ilişkin sözleşmeden doğan bir hak mevcut olabilmektedir (Baur, 2024). Pay, gayrimenkul, fikri mülkiyet hakları gibi nakde dönüştürülmesi uzun zaman alabilen varlıklar tokenleştirilerek oldukça düşük işlem maliyetlerine katlanılarak menkul kıymet tokenlerinin arzı gerçekleştirilmek suretiyle kazanç sağlanabilir (Özçelik ve Süsay, 2022:324).

4. BOBİ FRS 14 MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR STANDARDI

BOBİ FRS (Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı) 14 Maddi Olmayan Duran Varlıklar Standardında, maddi olmayan duran varlıklara ilişkin muhasebe ilkeleri açıklanmaktadır. Bu çerçevede maddi olmayan duran varlıkların ilk kayda alınması, defter değerlerinin belirlenmesi, bu varlıklarla ilgili itfa paylarının hesaplanması ve değer düşüklüğü konuları incelenmektedir (BOBİ FRS 14, Paragraf 14.1).

4.1. BOBİ FRS 14 Maddi Olmayan Duran Varlıklar Standardında Geçen Tanımlar

Maddi olmayan duran varlık: “Fiziksel niteliği bulunmayan, ancak tanımlanabilir nitelikteki parasal olmayan varlıktır” (BOBİ FRS 14, Paragraf 14.2).

Kontrol Gücü Olmayan Paylar: “Ana ortaklığa doğrudan veya dolaylı olarak atfedilmeyen, bağlı ortaklıktaki özkaynaktır” (BOBİ FRS 14, Ek9).

Kripto Varlıklar: “Dağıtık defter teknolojisi veya benzer bir teknoloji kullanılarak sanal olarak oluşturulup dijital ağlar üzerinden dağıtımı yapılan, ancak itibari para, kaydi para, elektronik para, ödeme aracı, menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı olarak nitelendirilmeyen maddi olmayan varlıkları ifade eder” (BOBİ FRS 14, Ek9).

4.2. BOBİ FRS 14 Maddi Olmayan Duran Varlıklar Standardının Kapsamı

Maddi olmayan duran varlıklar, ürün ve hizmetlerin meydana getirilmesinde katkısı olan ya da şahıs ve işletmelere ileriki dönemlerde üretken faydalar sağlaması beklenen tanımlanabilir ve fiziki nitelikleri bulunmayan unsurlardır (Deniz ve Çukacı, 2018:157). Standartta göre, tanımlanabilir nitelikteki varlık; varlığın ayrılabilir olması, başka bir ifadeyle işletmeden ayrılabilme veya bölünebilme özelliğine sahip olması ve bir sözleşme, tanımlanabilir varlık veya yükümlülükle birlikte ya da ayrı olarak satılabilir, devredilebilir, lisans altına alınabilir, kiralanabilir ya da takas edilebilir olması veya varlığın sözleşmeye bağlı haklardan ya da diğer yasal haklardan kaynaklanması (söz konusu hakların işletmeden ya da diğer hak ve mükellefiyetlerden ayrılabilir ya da devredilebilir olması zorunlu değildir) gerekmektedir (İçerli, 2022:307).

Standart aşağıda yer alan kripto varlıklara ilişkin hususları kapsamaktadır (BOBİ FRS 14, Paragraf 14.39):

- Başka bir bölüm kapsamına girmediği sürece, maddi olmayan duran varlık (fiziksel niteliği bulunmayan, ancak tanımlanabilir nitelikteki parasal olmayan varlık) tanımını karşılayan,
- Sahibine dayanak mallar, hizmetler veya diğer varlıklar üzerinde uygulanabilir haklar veya talepler sağlamayan,
- Blokzinciri veya benzer bir teknolojiyle oluşturulmuş dağıtık bir defter üzerinde yaratılan veya bulunan,

- Kriptografiyle güvence altına alınan ve korunan,
- Takas edilebilen,
- Raporlayan işletme veya raporlayan işletmenin ilişkili taraflarınca yaratılmamış veya ihraç edilmemiş olan kripto varlıklardır.

İş birleşmeleri sonucu ortaya çıkan şerefiye, finansal varlıklar ve işletmenin olağan faaliyetleri kapsamında satış amacıyla elde tuttuğu maddi olmayan duran varlıklar ve madenler üzerindeki haklar ve maden kaynakları bu standart kapsamında maddi olmayan duran varlık olarak değerlendirilmez (BOBİ FRS 14, Paragraf 14.4-14.5).

4.3. BOBİ FRS 14 Maddi Olmayan Duran Varlıklar Standardı Kapsamında Varlıkların Finansal Tablolara Alınmasında Yapılacak İlk Kayıt

Maddi olmayan duran varlıklar ilk kayda almada maliyet bedeliyle ölçülür (BOBİ FRS 14, Paragraf 14.7).

Satın alma yoluyla edinilen maddi olmayan duran varlığın maliyet bedeli, ticari iskontolar ve indirimler çıkarıldıktan sonraki satın alma fiyatı, satın alma sonucunda ortaya çıkan giderler ile varlığın amaçlanan kullanıma hazır hale getirilmesiyle doğrudan bağlantılı olan maliyetlerden oluşur. Bu kapsamda satın alma yoluyla edinilen maddi olmayan duran varlığın maliyetine eklenebilecek harcamalar arasında aşağıdakiler yer alır (BOBİ FRS 14, Paragraf 14.8):

- Gümrük vergileri,
- Satın alma esnasında ödenen, iade alınamayan vergi, resim ve harçlar,
- Noter, mahkeme, kıymet takdiri, komisyon vb. giderler,
- Varlıkla ilgili olarak yapılan işlerden dolayı serbest meslek erbabına ödenen ücretler,
- Varlığın düzgün bir şekilde işleyip işlemediğine dair gerçekleştirilen test maliyetleri.

Bir veya birden fazla maddi olmayan duran varlığın, parasal veya parasal olmayan kalemler ile takas edilerek elde edilmesi durumunda, elde edilen maddi olmayan duran varlığın veya varlıkların maliyeti, elden çıkarılan parasal olmayan kalemin net defter değeri esas alınarak tespit edilir. Takas işleminde parasal olmayan kaleme ilave olarak, parasal bir kalem de alındığında veya verildiğinde ise elden çıkarılan parasal olmayan kalemin net defter değerine ödenen parasal kalemin gerçeğe uygun değeri ilave edilir ya da elden çıkarılacak parasal olmayan kalemin net defter değerinden alınan parasal kalemin gerçeğe uygun değeri düşürülür (BOBİ FRS 14, Paragraf 14.12).

4.4. BOBİ FRS 14 Maddi Olmayan Duran Varlıklar Standardı Kapsamında Varlıkların Sonraki Ölçümü

Maddi olmayan duran varlıklar, ilk kayda almadan sonra birikmiş itfa payları ve birikmiş değer düşüklüğü zararları düşülmek suretiyle maliyeti üzerinden ölçülür (BOBİ FRS 14, Paragraf 14.21).

Kripto varlıklar, finansal durum tablosunda duran varlıklar grubunda yer alan “Dijital Varlıklar” isimli hesap kaleminde diğer maddi olmayan duran varlıklardan ayrı olarak raporlanır (BOBİ FRS 14, Paragraf 14.41).

Elde bulundurulan kripto varlıklar gerçeğe uygun değeriyle ölçülür ve gerçeğe uygun değer farkları, kâr veya zarara yansıtılır (BOBİ FRS 14, Paragraf 14.42).

Gerek Münferit Kâr veya Zarar Tablosu gerekse Konsolide Kâr veya Zarar Tablosunda kripto varlıkların gerçeğe uygun değerlerinde meydana gelen değişikliklerden kaynaklanan kazançlar Diğer Faaliyetlerden Gelirler grubunda yer alan “Diğer Gelirler”, kayıplar ise Diğer Faaliyetlerden Giderler (-) grubunda yer alan “Diğer Giderler” hesabında raporlanır (BOBİ FRS 14, Paragraf 14.43).

Kripto varlıkların gerçeğe uygun değerlerinin güvenilir bir şekilde ölçülemediği durumlarda, sonraki ölçüm maliyet bedeliyle gerçekleştirilir (BOBİ FRS 14, Paragraf 14.45).

4.5. BOBİ FRS 14 Maddi Olmayan Duran Varlıklar Standardı Kapsamında Varlıkların İtfası

Maddi olmayan duran varlıklara itfa payı ayrılması mecburidir. İtfa işlemine, varlık yönetim tarafından amaçlanan kullanıma hazır duruma geldiği tarih itibarıyla başlanır. Dolayısıyla dönem içerisinde kullanıma alınan varlıklar için kıst amortisman hesaplanır. İtfa işlemine varlığın finansal tablo dışı bırakılmasıyla ya da faydalı ömrü belirsiz olan maddi duran varlıklar açısından belirlenen itfa süresinin tamamlanmasıyla son verilir (BOBİ FRS 14, Paragraf 14.22).

4.5.1. Sınırlı Faydalı Ömre Sahip Maddi Olmayan Duran Varlıklar

İtfaya tâbi tutar, maddi olmayan duran varlığın maliyet bedelinden kalıntı değerinin düşürülmesiyle tespit edilir (BOBİ FRS 14, Paragraf 14.23).

Kalıntı değer; bir varlık tahmin edilen yararlı ömrünü doldurduğu zaman satılması durumunda elde edilmesi beklenen tutardan, elden çıkarmanın tahmini maliyetleri indirilerek ulaşılan tahmini tutar olarak ifade edilir (BOBİ FRS 14, Paragraf 14.27).

Maddi olmayan duran varlığın itfaya tâbi tutarı faydalı ömrü süresince sistematik bir şekilde dağıtılır. Faydalı ömür, bir varlığın işletme tarafından tahmin edilen kullanım süresini ya da işletme tarafından ilgili varlıktan elde edilmesi beklenen üretim veya kullanım miktarı olarak açıklanır. Faydalı ömür, işletme tarafından doğru tahminlere dayandırılarak serbest bir şekilde tespit edilir (BOBİ FRS 14, Paragraf 14.24).

Sözleşmeden doğan haklardan veya diğer yasal haklardan kaynaklanan bir maddi olmayan duran varlığın faydalı ömrü, sözleşmeden doğan hakların veya diğer yasal hakların geçerlilik süresini aşamaz; ancak işletmenin varlığı kullanmayı beklediği süreye bağlı olarak bu sürelerden daha kısa olabilir. Sözleşmeden doğan hakların veya diğer yasal hakların, sınırlı bir zaman dilimi için (sözleşme yenilenerek bu zaman dilimi uzatılabilir) devralınmış olması durumunda, sadece, işletmenin sözleşmeyi yenileme işlemini, önemli maliyetlere katlanmadan yapacağına dair kanıt bulunduğu takdirde, söz konusu yenileme dönemi (dönemleri) ilgili maddi olmayan duran varlığın faydalı ömrüne dâhil edilir (BOBİ FRS 14, Paragraf 14.26).

İtfa yöntemi, varlığın ileriki dönemlerde ekonomik faydasının işletme tarafından beklenen tüketim biçimini oluşturacak bir şekilde belirlenir. Maddi olmayan duran varlıktan ileriki dönemlerde sağlanacak ekonomik faydaların öngörülen tüketim şeklinde bir değişiklik meydana gelmediği sürece, tercih edilen yöntem dönemler itibarıyla tutarlı bir biçimde uygulanır (BOBİ FRS 14, Paragraf 14.29).

İtfa uygulaması için farklı yöntemler uygulanabilir. Bu yöntemler; doğrusal yöntem, azalan bakiyeler yöntemi ve üretim miktarı yöntemidir. Doğrusal yöntemde, varlığın kalıntı değerinde değişiklik meydana gelmediği sürece, itfa gideri faydalı ömrü boyunca sabit kalır. Azalan bakiyeler yönteminde, itfa gideri faydalı ömür boyunca azalır. Üretim miktarı yönteminde öngörülen kullanım ya da üretim miktarı üzerinden amortisman hesaplanır. Ekonomik faydanın öngörülen tüketim biçiminin güvenilir bir şekilde tespit edilemediği hallerde doğrusal yöntem uygulanarak söz konusu varlık itfa edilir (BOBİ FRS 14, Paragraf 14.30).

4.5.2. Faydalı Ömrü Belirsiz Olan Maddi Olmayan Duran Varlıklar

Varlığın işletmeye net nakit girişi yaratması öngörülen süre için tahmin edilebilir bir sınır belirlenememesi ve sonuçta varlığın faydalı ömrü için doğru bir tahmin yapılamaması durumunda varlığın faydalı ömrünün belirsiz olduğu varsayılır. Bu durumda maddi olmayan duran varlık, 5 yıldan az olmayacak ve 10 yılı geçmeyecek bir şekilde, işletme tarafından öngörülen süre içerisinde itfa edilir (BOBİ FRS 14, Paragraf 14.33).

Sınırsız yararlı ömrü bulunan diğer maddi olmayan duran varlıklardan farklı olarak, sınırsız yararlı ömrü bulunduğu varsayılan kripto varlıklar itfaya tabi tutulmaz (BOBİ FRS 14, Paragraf 14.46). Başka bir ifadeyle kripto varlıklar için amortisman hesaplanmaz.

4.6. Maddi Olmayan Duran Varlıklarda Değer Düşüklüğü

Her hesap dönemi sonunda maddi olmayan duran varlıkların değer düşüklüğüne uğrayıp uğramadığının tespit edilmesi ve varsa değer düşüklüğü zararının ne şekilde ölçülüp muhasebeleştirileceğinin belirlenmesi için “*Varlıklarda Değer Düşüklüğü*” bölümünde açıklanan kurallar uygulanır (BOBİ FRS 14, Paragraf 14.35).

Gerçeğe uygun değeri ile ölçülen kripto varlıklar için “*Varlıklarda Değer Düşüklüğü*” ne ilişkin açıklanan kurallar uygulanmaz (BOBİ FRS 18, Paragraf 18.20).

4.7. Maddi Olmayan Duran Varlıkların Finansal Tablo Dışı Bırakılması

Bir maddi olmayan duran varlık kalemi, elden çıkarıldığında veya varlıktan ileriki dönemlerde belirli bir ekonomik yarar öngörülmediği durumlarda ilgili varlık finansal tablo dışında tutulur (BOBİ FRS 14, Paragraf 14.36). Bir maddi olmayan duran varlık kaleminin finansal tablo dışı tutulması sonucu ortaya çıkan kazanç ya da kayıp, kâr veya zararda gösterilir (BOBİ FRS 14, Paragraf 14.37).

5. KRİPTO VARLIKLARIN BOBİ FRS 14 MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR STANDARDI KAPSAMINDA MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

Literatürde kripto varlıkların muhasebeleştirilmesi ile ilgili çok farklı görüşler bulunmaktadır. Bu görüşlerden bazılarına aşağıda yer verilmiştir:

Serçemeli (2018) yapmış olduğu çalışmada, kripto varlık türlerinden kripto paraların kullanım alanına ve şekline bakılarak muhasebeleştirme yapılması gerektiğini belirtmiştir. Muhasebenin temel kavramlarından biri olan özün önceliğinin muhasebeleştirmede esas alınması gerektiğini ve buna göre kripto paraların ticari mal, hazır değer ya da menkul kıymet olarak muhasebeleştirmesinin uygun olacağını açıklamıştır.

Yalçın (2019) yapmış olduğu çalışmada, kripto varlıkların üretimini gerçekleştiren madencilerin faaliyetlerini, hizmet işletmelerinin faaliyetlerine benzetmiş ve hizmet karşılığı elde edilen gelirin işletmenin faaliyet geliri olduğunu belirtmiştir. Ayrıca hizmetin ifası için gerçekleştirilen maliyetlerin ise hizmet üretim maliyeti olduğunu ifade etmiştir. Çalışmada ayrıca kripto varlıkların likiditesinin yüksek olmasından kaynaklı olarak “Diğer Hazır Değerler Hesabında” raporlanması gerektiğini açıklamıştır.

Bruhanskyi ve Spilnyk (2019) yaptıkları çalışmada kripto varlıkların edinim amaçlarına göre işletmeler tarafından nakit, nakit benzerleri, stoklar, finansal yatırımlar ve maddi olmayan duran varlıklar olarak muhasebeleştirilebileceğini ifade etmişlerdir. Kripto varlıkların muhasebeleştirilmesiyle ilgili düzenleyici otoritelerin yasal düzenlemeler yapmaları gerektiğinden bahsetmişlerdir. Ayrıca çalışmada, kripto varlıkların yasal düzenlemesinin olmamasından kaynaklı olarak aktiflerinde kripto varlık bulunan işletmelerin kripto varlıkları doğru bir şekilde değerlemeleri ve gerçeğe uygun bir şekilde finansal tablolarında bu varlıkları göstermeleri gerektiği önerisi yer almaktadır.

Deran vd. (2021) yapmış oldukları çalışmada, kripto varlıkların kullanım amacına göre farklı şekillerde muhasebeleştirileceğini açıklamışlardır. Bu nedenle kripto varlıkların alım-satım amaçlı ya da kısa vadeli fiyat hareketlerinden yararlanmak amacıyla edinilmesi durumunda “Maddi Olmayan Duran Varlıklar” hesap grubunda raporlanmasının daha uygun olabileceğini fakat paranın işlevsel

özelliklerinden değişim aracı olma ve hesap birimi olma özelliğini tam olarak karşılayamamasından dolayı “Hazır Değerler” grubunda raporlanmasının uygun olmayacağını ifade etmişlerdir.

Ağ ve Gülhan (2022) yaptıkları çalışmada, kripto varlıkların kısa vadeli alım-satım amacıyla edinilmesi durumunda “Diğer Hazır Değerler Hesabının”, kripto paraların işletilmesi faaliyeti ile uğraşan işletmelerin ise “Diğer Stoklar Hesabını” kullanmaları gerektiğini ifade etmişlerdir.

Alıcı ve Yanık (2022) yapmış oldukları çalışmada, kripto varlıkların hangi hesapta izlenirse izlensin hesabın adının özellikle “Kripto Varlıklar” olması gerektiğini vurgulamışlardır. Ayrıca işletmenin kullanım amacına göre farklı muhasebeleştirmelerin yapılacağını belirtmişlerdir. Örneğin, kripto varlıkların ödeme amaçlı edinilmesi durumunda “Diğer Hazır Değerler Hesabında” izlenebileceği gibi “Hazır Değerler” hesap grubunda yer alan boş hesaplardan herhangi birisi de kullanılabilir. Aracı-komisyoncu olarak kripto varlık elinde bulunduranların ise “Ticari Mallar” hesap grubundan boş hesaplardan birisini kullanabileceğini açıklamışlardır.

Dilek ve Doğan (2023) yaptıkları çalışmada, kripto varlık türlerinden kripto paraların yabancı para olarak kabul edilmesi durumunda “Kasa Hesabının” altında açılacak olan “Kripto Para Kasası” yardımcı hesabında izlenebileceğini söylemişlerdir. Diğer taraftan kripto paraların altın gibi değerli bir metal olarak görülmesi durumunda “Diğer Hazır Değerler Hesabında” ya da “Hazır Değerler” hesap grubunda “Kripto Para Hesabı” açılarak muhasebe kayıtlarının yapılması gerektiğini belirtmişlerdir. Eğer işletmenin faaliyet alanı kripto paralarının alım-satımı ise, bu durumda kripto paraların “Ticari Mallar Hesabında” raporlanmasının uygun olacağını ifade etmişlerdir.

Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK) tarafından 19.03.2024 tarihinde yayımlanan bildiri taslağında “BOBİ FRS 14 Maddi Olmayan Duran Varlıklar Standardında” güncellemeler gerçekleştirilmiş ve yapılan güncelleme ile birlikte kripto varlıkların bu standart kapsamında muhasebeleştirilmesi gerektiği açıklanmıştır.

KGK, kripto varlıkları “maddi olmayan duran varlıklar grubunda” “diğer maddi olmayan duran varlıklar kaleminin” altında “dijital varlıklar” adıyla bir hesap kalemi açılarak, kripto varlıkların bu hesap kalemi içerisinde gösterilmesi gerektiği görüşünü kamuoyuyla paylaşmıştır. Bu çalışma kapsamında yer verilen örnek uygulamada yapılacak muhasebe kayıtları KGK tarafından yayımlanan bildiri taslağı çerçevesinde oluşturulacaktır.

5.1. Kripto Varlıkların Muhasebeleştirilmesine İlişkin Örnek Uygulama

ABC işletmesine ait veriler aşağıdaki gibidir.

- ABC işletmesi yurtdışında faaliyet gösteren bir kripto borsasından 01.07.2024 tarihinde 5 adet Bitcoin adet fiyatı 60.000\$’dan ve 3 adet Ethereum adet fiyatı 12.000\$’dan 2 adet varlığa dayalı Tokenin adet fiyatını ise 17.000\$’dan satın almıştır. Ödeme işletmenin

banka hesabından yapılmış ve borsa %0,01 komisyonunu kestikten sonra kripto varlıkları işletmenin banka hesabına geçmiştir. Alış tarihinde 1\$=32.40 TL'dir.

- 5 adet Bitcoin alındığına göre toplam $5 \times 60.000\$ = 300.000\$$ ödenmiştir. $1\$ = 32.40$ TL olduğuna göre toplamda $300.000\$ \times 32.40 = 9.720.000$ TL'ye Bitcoin satın alınmıştır.
- 3 adet Ethereum alındığına göre toplam $3 \times 12.000\$ = 36.000\$$ ödenmiştir. TL olarak ise toplam $36.000\$ \times 32.40 = 1.166.400$ TL ödenmiştir.
- 2 adet varlığa dayalı Token toplam $2 \times 17.000\$ = 34.000\$$ 'dan satın alınmıştır. TL karşılığı ise $34.000\$ \times 32.40 = 1.101.600$ TL ödenmiştir.
- Komisyon olarak toplamda $(300.000\$ + 36.000\$ + 34.000\$) \times \%0,01 = 37\$$ ödenmiştir. TL karşılığı ise $37\$ \times 32.40 = 1.198,80$ TL'dir.

BOBİ FRS 14, Paragraf 14.7'de "*Maddi olmayan duran varlıklar ilk kayda almada maliyet bedeliyle ölçülür*" ifadesi yer almaktadır. Maddi olmayan duran varlıkların satın alma yoluyla edinilmesi durumunda varlığın maliyetine satın alma bedeli ve varlık için katlanılan komisyon giderleri dahil edilir (BOBİ FRS 14, Paragraf 14.8). Buna göre yapılması gereken muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

	01/07/2024	
1	265 Dijital Varlıklar Hesabı	11.989.198,80
	265.01 Bitcoin.....9.720.000	
	265.02 Ethereum...1.166.400	
	265.03 Token.....1.101.600	
	265.04 Komisyon Giderleri...1.198,80	
	102 Bankalar Hesabı	11.989.198,80
	102.01 A Bankası.....11.989.198,80	
	Kripto Varlık Satın Alınması	

BOBİ FRS 14, Paragraf 14.42'de "*Elde bulundurulanan kripto varlıklar gerçeğe uygun değeriyle ölçülür ve gerçeğe uygun değer farkları, kâr veya zarara yansıtılır*" ifadesi yer almaktadır. Ayrıca Paragraf 14.43'de "*Gerek Münferit Kâr veya Zarar Tablosu gerekse Konsolide Kâr veya Zarar Tablosunda kripto varlıkların gerçeğe uygun değerlerinde meydana gelen değişikliklerden kaynaklanan kazançlar Diğer Faaliyetlerden Gelirler grubunda yer alan "Diğer Gelirler", kayıplar ise Diğer Faaliyetlerden Giderler (-) grubunda yer alan "Diğer Giderler" kaleminde raporlanır*" açıklamasına yer verilmiştir.

Bu örnek uygulama kapsamında kripto varlıkların gerçeğe uygun değerlerinin güvenilir bir şekilde ölçüldüğü varsayılmaktadır. Buna göre;

31.12.2024 tarihinde işletmenin banka hesabında bulunan kripto varlıkların gerçeğe uygun değerleri; Bitcoin 62.000\$, Ethereum 11.000\$ ve Token ise 20.000\$ olmuştur. Bu tarih itibarıyla dolar kuru ise 1\$=32.50 TL olarak gerçekleşmiştir.

	31/12/2024		
	265 Dijital Varlıklar Hesabı	520.000	
	265.01 Bitcoin....325.0000		
	265.03 Token....195.000		
	265 Dijital Varlıklar		97.500
	265.02 Ethereum...97.500		
	649 Diğer Gelirler Hesabı		422.5000
	Dönem Sonu Kripto Varlıkların Değerlenmesi		

Yukarda yer alan muhasebe kayıtları sonucunda işletmenin kripto varlıklarının dönem sonu değerleri sırasıyla; Bitcoin $9.720.000+325.000= 10.045.000$ TL, Ethereum $1.166.400-97.500= 1.068.900$ TL ve Token ise $1.101.600+195.000= 1.296.600$ TL olmuştur. İşletmenin toplam dijital varlıkları ise $10.045.000+1.068.900+1.296.600= 12.410.500$ TL olmuştur.

İşletmenin kripto varlıklarını satın aldığı yurtdışı borsasında, 10.01.2025 tarihinde meydana gelen kripto varlıklarla ilgili olumsuz bir haber neticesinde işletmenin kripto varlıklarında çok sert düşüşler meydana gelmiştir. Buna göre işletmenin banka hesabında bulunan Bitcoin 40.000\$, Ethereum 3.000\$ ve Token ise 8.000\$ olarak gerçekleşmiştir. Düşüşün olduğu tarihte dolar kuru ise $1\$=33.50$ olmuştur.

Yukardaki ifadeler doğrultusunda işletmenin elinde kalan kripto varlıklarının değeri; Bitcoin $5 \times 40.000\$=200.000\$$ ve TL karşılığı ise, $200.000\$ \times 33.50= 6.700.000$ TL, Ethereum $3 \times 3000\$= 9.000\$$ TL karşılığı ise $9000\$ \times 33.50= 301.500$ TL ve Token ise $2 \times 8000\$= 16.000\$$ TL karşılığı ise 536.000 TL olmuştur. Buna göre işletmenin toplam kripto varlıkları ise, $6.700.000+301.500+536.000= 7.537.500$ TL olarak gerçekleşmiştir.

Buna göre yapılacak muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

	10/01/2025		
	659 Diğer Giderler Hesabı	4.873.000	
3	265 Dijital Varlıklar Hesabı		4.873.000
	265.01 Bitcoin...3.345.000		
	265.02 Ethereum...767.400		
	265.03 Token...760.600		
	Kripto Varlıkların Değerleme Kaydı		

İşletmenin 15.01.2025 tarihinde banka hesabındaki kripto varlıkları sırasıyla Bitcoin 35.000\$'dan, Ethereum 2.500\$'dan ve Token ise 5.000\$'dan satılmıştır. Bu tarih itibarıyla dolar kuru ise $1\$=34$ TL'dir. Yurtdışındaki borsa %0,01 komisyonunu işletmeden kestikten sonra geriye kalan tutarı işletmenin banka hesabına yatırmıştır.

Yukarıdaki bilgiler ışığında işletmenin 15.01.2025 tarihinde sattığı kripto varlıklarının değerleri; Bitcoin $5 \times 35.000\$= 175.000\$$ TL karşılığı ise, $175.000\$ \times 34= 5.950.000$ TL, Ethereum

$3 \times 2.500\$ = 7.500\$$ TL karşılığı ise, $7.500\$ \times 34 = 255.000$ TL ve Token $2 \times 5000\$ = 10.000\$$ TL karşılığı $10.000\$ \times 34 = 340.000$ TL kesilen komisyon bedeli $(175.000\$ + 7.500\$ + 10.000\$) \times \%0.01 = 19.25\$$ ve TL karşılığı ise, $19.25\$ \times 34 = 654,50$ olarak gerçekleşmiştir.

Buna göre yapılacak muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

15/01/2025		
102 Bankalar Hesabı	6.544.345,50	
102.01 A Bankası...6.544.345,50		
653 Komisyon Giderleri Hesabı	654,50	
659 Diğer Giderler Hesabı	993.698,80	
265 Dijital Varlıklar Hesabı		7.538.698,80
265.01 Bitcoin.... 6.700.000		
265.02 Ethereum..301.500		
265.03 Token...536.000		
265.04 Komisyon Giderleri...1.198,80		
Kripto Varlıkların Satılması		

6. SONUÇ

Dijitalleşme çağını yaşadığımız günümüzde, hemen hemen her alanda değişim ve dönüşüm meydana gelmektedir. Bu dönüşüm teknolojinin evrilmesine geleneksel yöntemlerin yerini yeni hizmetlerin almasına yol açmaktadır. Teknolojik değişim para ve benzeri emtialarında değişmesini sağlamıştır. Bu bağlamda bir değişim aracı olarak kullanılan kağıt para yerini elektronik paraya, hatta sanal paralara bırakmıştır. Kripto paralar bu değişim ve dönüşümün ürünü olarak 2008 yılında ortaya çıkmış ve çok hızlı bir biçimde gelişerek günümüze kadar gelmeyi başarmıştır. Kripto varlıklardaki bu gelişmelerin gelecek yıllarda da devam edeceği, yeni varlık sınıflarının ortaya çıkacağı ve kripto varlık sayısının katlanarak artacağı güçlü olasılıklar arasındadır.

Kripto varlıkların serbest piyasada gelişmesiyle birlikte, bu varlıkların nasıl muhasebeleştirileceği sorunsalı da ortaya çıkmaktadır. Kripto varlıklar; nakit ve nakit benzeri, hazır değerler, menkul kıymetler, stoklar ve maddi olmayan duran varlıklar biçiminde sınıflandırılmaktadır. Bu farklılıkları ortadan kaldırmak amacıyla KGK tarafından yayımlanan bildiri taslağında kripto varlıkların “maddi olmayan duran varlıklar grubunda” sınıflandırılması gerektiği görüşü yer almaktadır.

Bu çalışmada, KGK tarafından yayımlanan bildiri referans alınarak kripto varlıkların muhasebeleştirilmesi BOBİ FRS 14 Maddi Olmayan Duran Varlıklar Standardı çerçevesinde yapılmış ve buna ilişkin örnek bir uygulamaya yer verilmiştir. Örnek uygulamada kripto varlıklar standartta açıklandığı gibi maddi olmayan duran varlıklar grubunda dijital varlıklar hesabında gösterilmiş ve varlık kalemleri için ayrı alt hesaplar açılarak örnek uygulama geliştirilmeye çalışılmıştır.

Örnek uygulamada, işletme tarafından satın alınan kripto varlıkların işletmenin aktifine ilk defa kaydedilmesinden, satılmasına kadar geçen süreç içerisinde yapılması gereken muhasebe kayıtları

detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Uygulama kapsamında, kripto varlıkların ilk defa satın alınmasında maliyet bedeliyle işletmenin aktifine kayıt edildiği görülmektedir. İşletmenin kripto varlıkların sonraki ölçümünü ise gerçeğe uygun değer yöntemine göre gerçekleştirdiği ifade edilmiştir. Örnek uygulamada, kripto varlıkların gerçeğe uygun değerlerinin güvenilir bir biçimde ölçüldüğü varsayılmıştır. Kripto varlıkların gerçeğe uygun değerlerinin güvenilir bir biçimde ölçülmemesi, örneğin kripto varlıkların aktif bir piyasaının bulunmaması durumunda, standarda göre kripto varlıkların sonraki ölçümü maliyet bedeliyle gerçekleştirilecektir.

Sonuç olarak, daha önce yasal bir düzenlenmesi bulunmayan kripto varlıklar KGK'nın yayımlanmış olduğu bildiriyle birlikte yasal statü kazanmış ve nasıl muhasebeleştirilmesi gerektiği konusu açıklığa kavuşmuştur. Fiziksel nitelikleri olmayan ancak tanımlanabilir varlık tanımını karşılayan kripto varlıkların maddi olmayan duran varlık tanımını karşıladığı ve bu varlıkların maddi olmayan duran varlıklar hesap grubunda gösterilmesinin doğru ve gerçek bir finansal raporlama açısından önemli olduğu ifade edilebilir. Dolayısıyla, kripto varlıkların özellikleri dikkate alındığında, bu varlıkların maddi olmayan duran varlıklar grubunda raporlanmaları, finansal tablo kullanıcılarının isabetli kararlar almalarını sağlayabilir.

YAZARLARIN BEYANI

Katkı Oranı Beyanı: Yazarlar, çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Çatışma Beyanı: Çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması söz konusu değildir.

KAYNAKÇA

- Ağ, A., & Gülhan, Ü. (2022). TMS /TFRS kapsamında kripto paraların muhasebeleştirilmesi. *AÇÜ Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 35-47. doi:<https://doi.org/10.22466/acusbd.1078963>
- Alıcı, M., & Yanık, S. (2022). Kripto varlıkların muhasebeleştirilmesi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 24(Özel Sayı), 256-297. doi:<https://doi.org/10.31460/mbdd.1066621>
- Baur, D. (2024). *Cryptographic assets*. 03.07.2024 tarihinde <https://www.pwc.ch/en/insights/disclose/29/cryptographic-assets.html> adresinden alındı
- Brukhanskyi, R., & Spilnyk, I. (2019). Cryptographic objects in the accounting system . *In 2019 9th International Conference on Advanced Computer Information Technologies (ACIT)*, 384-387.
- Coinmarketcap. (2024). *All cryptocurrencies*. 03.07.2024 tarihinde <https://coinmarketcap.com/all/views/all/> adresinden alındı
- Çokmutlu, M. E., & Kılıç, M. (2022). Kripto varlıklar olarak tokenların muhasebeleştirilmesi. *International Journal of Applied Economic and Finance Studies*, 7(1), 19-36.

- Deniz, M. B., & Çukacı, Y. C. (2018). Mevcut muhasebe uygulamaları ve muhasebe standartları açısından önemlilik kavramı ve maddi olmayan duran varlıkların bu bağlamda değerlendirilmesi. *Turkish Studies Economics, Finance and Politics*, 13(22), 147-163. doi:<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.13503>
- Deran, A., Dikmen, B. B., & Özçelik, M. (2021). Blok zinciri teknolojisinin ödeme sistemleri, muhasebe bilgi sistemleri ve denetim sürecine etkisi; kripto varlıkların finansal tablolarda raporlanması. *Erciyes Akademik*, 35(3), 1215-1245. doi:<https://doi.org/10.48070/erciyesakademi.957594>
- Desplebin, O., Lux, G., & Petit, N. (2021). To be or not to be: Blockchain and the future of accounting and auditing. *Accounting Perspectives*, 20(4), 743-769. doi:10.1111/1911-3838.12265
- Dilek, Ş., & Doğan, S. (2023). Kripto paralar ve muhasebeleştirilmesi üzerine bir inceleme. *Journal of International Banking Economy and Management Studies*, 6(1), 71-95. doi:10.52736/ubeyad.1266050
- Ferreira, A., & Sandner, P. (2021). Eu search for regulatory answers to crypto assets and their place in the financial markets' infrastructure. *Computer Law & Security Review*, (43), 1-15. doi:<https://doi.org/10.1016/j.clsr.2021.105632>
- Fujiki, H. (2024). Central bank digital currency, crypto assets, and cash demand: Evidence from Japan. *Applied Economics*, 56(19), 2241-2259. doi:<https://doi.org/10.1080/00036846.2023.2186362>
- Gül, H. (2019). Bitcoin ve türevi varlıkların muhasebeleştirilmesine ilişkin bir değerlendirme. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2), 444-454.
- Güney, A., & Şavlı, A. S. (2023). Kripto paraların muhasebeleştirilmesindeki yaklaşımlar. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, (C-iasoS 2022 Özel Sayısı), 11-28. doi:<https://doi.org/10.18092/ulikidince.1229876>
- İçerli, M. (2022). Maddi olmayan duran varlıklar. (Ed. S. Yükçü) içinde, *BOBİ FRS Uygulamaları* (s. 307-324). İzmir: Kitapana Basın Yayın Dağıtım.
- KGK. (2024). 04.07.2024 tarihinde Kamu Gözetimi Kurumu: <https://www.kgk.gov.tr/DynamicContentDetail/10265/Bu%CC%88yu%CC%88k-ve-Orta-Boy-I%CC%87s%CC%A7letmeler-I%CC%87c%CC%A7in-Finansal-Raporlama-Standard%C4%B1-BOBİ%CC%87-FRS-2021-Su%CC%88ru%CC%88mu%CC%88 adresinden alındı>
- Liu, F., He, S., Li, Z., & Li1, Z. (2023). An Overview of blockchain efficient interaction technologies. *Frontiers in Blockchain*, (6), 1-19. doi:10.3389/fbloc.2023.996070
- Morkunas, V. J., Paschen, J., & Boon, E. (2019). How blockchain technologies impact your business model. *Business Horizons*, (62), 295-306. doi:<https://doi.org/10.1016/j.bushor.2019.01.009>
- Morozova, T., Akhmadeev, R., Lehoux, L., Yumashev, A., Meshkova, G., & Lukyanova, M. (2020). Crypto asset assessment models in financial reporting content typologies. *Entrepreneurship and Sustainability Issues*, 7(3), 2196-2212. doi:[http://doi.org/10.9770/jesi.2020.7.3\(49\)](http://doi.org/10.9770/jesi.2020.7.3(49))
- Özçelik, M., & Süsay, A. (2022). Kripto varlık arzı (ICO) ile finansman ve finansal tablolarda raporlama. *Uluslararası İşletme, Ekonomi ve Yönetim Perspektifleri Dergisi*, 6(2), 319-337. doi:<http://dx.doi.org/10.29228/ijbemp.63988>

- Özkul, F. (2022). *Kripto varlıklar muhasebesi* (1. b.). İstanbul: Hümanist Yayınları.
- Özkul, F. U., & Alkan, B. Ş. (2020). Dijital çağda muhasebenin dönüşümü: "blockchain" teknolojisinde muhasebe ve mali kontroller. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 22(2), 218-236. doi:<https://doi.org/10.31460/mbdd.657162>
- Özkul, F. U., & Baş, E. (2020). Dijital çağın teknolojisi blockzincir ve kripto paralar: Ulusal mevzuat ve uluslararası standartlar çerçevesinde mali yönden değerlendirme. *Muhasebe ve Denetime Bakış* (60), 57-74.
- Pernice, I. G., & Scott, B. (2021). Cryptocurrency. *Internet Policy Review*, 10(2), 1-10. doi:<https://doi.org/10.14763/2021.2.1561>
- Schwiderowski, J., Pedersen, A. B., & Beck, R. (2024). Crypto tokens and token systems. *Information Systems Frontiers*(26), 319-332. doi:<https://doi.org/10.1007/s10796-023-10382-w>
- Serçemeli, M. (2018). Kripto para birimlerinin muhasebeleştirilmesi ve vergilendirilmesi. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*(639), 33-66.
- Shen, P., Li, S., Huang, M., Gao, H., Li, L., Li, J., & Lei, H. (2022). A Survey on safety regulation technology of blockchain application and blockchain ecology. *International Conference on Blockchain (Blockchain)*, 494-499. doi:10.1109/BLOCKCHAIN55522.2022.00076
- Stix, H. (2021). Ownership and purchase intention of crypto-assets: Survey Results. *Empirica*(48), 65-99. doi:<https://doi.org/10.1007/s10663-020-09499-x>
- Yalçın, S. (2019). Kripto değişim araçlarının muhasebeleştirilmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*(81), 101-120. doi:10.25095/mufad.510596
- Yüksel, F. (2020). Kripto varlıklar ve IFRS kapsamında kripto paraların muhasebeleştirilmesi. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 13(2), 429-451.